

"El federalisme ha de ser positiu"

Cesáreo Rodríguez Aguilera de Prat, professor de Ciència Política a la Universitat de Barcelona, analitza algunes de les claus que expliquen el fenomen alcista de la Lliga Nord i la seva implantació social. Umberto Bossi té molt a dir a Itàlia.

A principis de mes, el líder de la Lliga Nord, Umberto Bossi, proclamava el Govern de Padània, obria el Parlament del Nord a Màntua i elegia els seus deu ministres, creava un Comitè d'Alliberament Nacional, i insistia en el dret natural de tots els pobles a reivindicar la secessió. Darrere ha la seva crida, un objectiu bàsic: pressionar a favor d'una Itàlia federal.

La Lliga Nord de Bossi és un partit polític regional amb una trajectòria impressionant. Cesáreo R. Aguilera de Prat, professor de Ciència Política a la Universitat de Barcelona, ha seguit de molt a prop el creixement del que qualifica de "moviment difícil de definir", una força que no té més de dotze anys de vida però que ja compta amb gairebé quatre milions de votants, concentrats sobretot a les regions septentrionals, les més riques del país. A les eleccions generals del passat 21 d'abril, els lliguistes van aconseguir col·locar a Roma 59 diputats i 27 senadors: 88 parlamentaris que representaran el 25% dels electors del nord i alguns ciutadans del sud —principalment petits i mitjans empresaris— que veuen en Bossi l'única alternativa que connecta amb els seus interessos.

Les arrels de l'expansió de la Lliga de Bossi. "La Lliga Nord va néixer del no res, d'un gran buit, però s'ha convertit en una força excepcional a Europa. Es tracta d'un partit que sense mitjans, amb una propaganda rudimentària, i malgrat tenir en contra tota la classe política, l'església i els mitjans de comunicació, ha aconseguit un èxit sense precedents. I això perquè als anys noranta es va presentar com una opció antisistema. La mateixa dimnització de la Lliga, el fet que tothom la critiqués, la va afavorir, la va fer esdevenir el partit de la protesta".

A més a més —afegeix aquest professor de la Central—, va coincidir amb la crisi de la Primera República, que va contribuir a la gran explosió d'una alternativa autonomista que tothom va creure efímera però que "després s'ha estès com una taca d'oli fins aconseguir una implantació molt sòlida".

La Lliga de Bossi ja va sorprendre a les eleccions regionals del 1990, però la seva gran irrupció en la dinàmica política italiana va ser a partir del 1992, any en què va trencar l'hegemonia de la Democrazia Cristiana al nord. De fet, Cesáreo Rodríguez està convençut que "sense la Lliga, la transició hauria estat impossible". Dos anys després es produïa per primer cop l'alternança política a Itàlia —una alternança de dretes—, però l'experiència de Berlusconi va ser una catàstrofe, "perquè era una coalició impossible entre un partit-empresa, Força Itàlia, coalitzat amb dues forces radicalment diferents: l'Aliança Nacional de Fini, que és un partit estatista, intervencionista, assistencialista, nacionalista italià; i la Lliga, una formació populista, federalista, i antiassistencialista".

Quina és la base d'aquesta Lliga que en tan poc temps ha aconseguit sobresortir en el complicat teixit polític italià?

"La Lliga no s'havia definit mai com a partit nacionalista, en part perquè el nacionalisme a Itàlia ha-

via estat patrimoni de la dreta. Sí que s'havia proclamat federalista; de fet, quan va sorgir es va presentar com a moviment ètnic. El problema és que a Itàlia del nord no hi ha prou base per donar pas a moviments etno-nacionalistes. La "nació llombarda", o la "nació vèneta" són entelèquies. En aquestes regions els dialectes són molt minoritaris; la seva situació no es pot comparar, per exemple, amb Catalunya: ni des

"La Lliga del Nord pot estar orgullosa que avui tots els partits, excepte Gianfranco Fini i Silvio Berlusconi, es considerin federalistes. Ara el que ha de fer és agafar-los-hi la paraula i pressionar perquè ho demostrin."

del punt de vista lingüístic, ni pel que fa a la caracterització de la nostra societat com a nació. La majoria de catalans es consideren membres d'una mateixa nació –hi ha un consens social majoritari no partidista, puntualitza Cesáreo R. Aguilera de Prat–, cosa que no existeix al nord d'Itàlia. Hi ha similituds, en canvi, des del punt de vista econòmic: Llombardia és el motor econòmic d'Itàlia i Catalunya és el motor econòmic d'Espanya”.

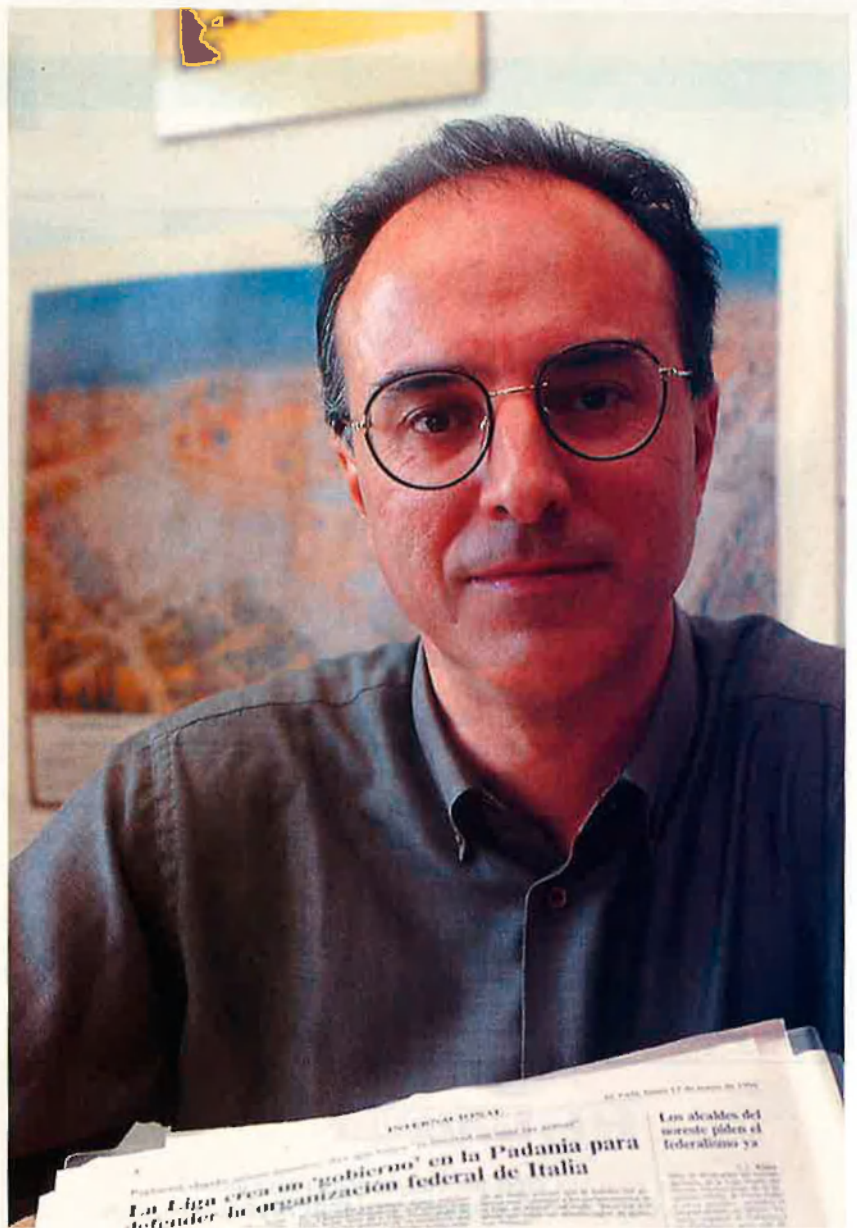
Per això, en un primer moment, els votants de la Lliga eren capes mitjanes productives i de serveis: botiguers, artesans, treballadors autònoms, estudiants, mestresses, persones d'estatus mitjà. Després s'hi van afegir advocats, arquitectes i fins i tot funcionaris. “La Lliga té dues ànimes –explica aquest especialista en sistemes polítics comparats, i transicions polítiques–: una base militant amb un baixíssim nivell polític i amb una formació molt elemental però d'una fidelitat absoluta al *capo* (molt útil com a element mobilitzador); i una elit administrativa força refinada i molt qualificada, que és qui governa en gran nombre de municipis del nord”.

El federalisme ha deixat de ser bandera de partit. Pel que fa al federalisme, ja no és només una reivindicació patrimoni de la Lliga. Més de 40 alcaldes del nord-est italià han exigint una reforma federal, l'han feta seva com una qüestió que els interessa a tots, de manera objectiva, i independentment del seu color polític. Cesáreo Rodríguez creu que “la Lliga pot estar orgullosa que avui tots els partits, excepte Fini i Berlusconi (i aquest últim tampoc no diu que no) es considerin federalistes. Ara el que ha de fer és agafar-los-hi la paraula i pressionar perquè ho demostrin” –i remarca– “però quan quaranta alcaldes reclamen que el federalisme és prioritari per a tots, malgrat no ser lliguistes, vol dir que alguna cosa no funciona bé. Aquesta coincidència és decisiva i molt significativa, i per això crec que el federalisme es farà, perquè ja no és una bandera de partit”.

Cesáreo R. Aguilera de Prat creu que el nou govern de Romano Prodi s'ha de plantejar la reforma constitucional en un triple sentit: primer, efectivament, des d'un punt de vista regional. L'actual regionalisme no és més que una descentralització administrativa i ha arribat a un carreró sense sortida. Potser no tant a les cinc regions especials, però a les quinze ordinàries l'autonomia és gairebé una ficció. Sembla que l'Olivera ha vist que cal donar pas a una estructura federal i pensa en un model de tipus alemany o austríac.

En segon lloc, cal una reforma institucional, enfortir el govern. “Això no vol dir que el Parlament serà feble. Tots dos poden ser forts, però l'executiu ha de ser coherent, ha de tenir una direcció clara, un primer ministre que no pugui ser curt-circuitat pels partits, que pugui governar durant els cinc anys de legislatura”.

I finalment, el professor C. Rodríguez destaca, com a tercer repte de la Segona República, la reestructuració urgent però racional del sector públic. “Les priva-

titzacions no són una recepta màgica –explica–, l'estat no es pot desprendre de totes les seves propietats i a més tallar, de sobte, els subsidis cap al sud, perquè podria ser molt desestabilitzador. La transició econòmica haurà de ser lenta”.

Aquests són els tres reptes que té plantejats avui Itàlia: un repte institucional, un repte territorial, i un d'econòmic i social. Una transició triple molt difícil que només serà possible amb un amplíssim consens polític, que ha d'abraçar les quatre grans forces que van destacar a les passades eleccions: les dues grans coalicions de centre-esquerra –l'Olivera, que va guanyar els comicis– i centre-dreta –el Pol de la Llibertat–, i els dos grans partits “exòtics” i perifèrics: Refundació Comunista i la Lliga Nord.

Cesáreo R. Aguilera de Prat repassa el complex sistema de partits italià per demostrar fins a quin punt és indispensable un consens àmpliament majoritari. “Durant la primera república, a començaments dels 90, Itàlia tenia al Parlament uns 20 partits representats. Avui en té més de 30, i això dificulta enormement la presa de decisions. Com que les forces no es fonen, sinó que es presenten coalitzades, la proliferació de grups és extraordinària”. Ara això comença a canviar; les noves coalicions són més coherents que les ante-

Cesáreo Rodríguez Aguilera de Prat. És una de les persones que més ha seguit l'evolució política d'Itàlia els últims anys. Ara prepara un llibre sobre la Lliga Nord. (foto: Xavier Gómez)

Rodríguez Aguilera de Prat. El professor afirma que la radicalització de Bossi és només una crida que exigeix respostes a una societat clarament diferenciada.

riors i semblen disposades a donar visualitat parlamentària a aquests pactes, però apareixen noves incògnites.

“No sabem si Força Itàlia –continua–, que representa al 20% de l’electorat (vuit milions de vots), seguirà. Corre el rumor que Berlusconi podria deixar la política. La seva desaparició crearia un buit enorme, molt temptador per als partits de centre o centre-dreta, que anirien a repartir-se les seves despulles. Per tant, l’únic partit de dreta sòlid és Aliança Nacional, però està

poc reciclat. Fini fa un esforç de renovació apreciable, molt endarrerit encara, i que queda a anys llum del que ha endegat el Partit Democràtic de l’Esquerra –el PDS de Massimo D’Alema”.

El centre és un caos. Hi ha una explosió extraordinària de *cespugli* (‘matolls’), petits partits centristes que no se situen clarament i que no se sap quant aguantaran. Un dels seus reptes és crear alguna cosa semblant a la UDF francesa, una confederació centrista que encara és molt verda però que s’acceleraran si Força Itàlia desapareix”.

A l’esquerra, un solidíssim partit –el PDS–, i la Refundació Comunista. “Jo crec que el Partit Democràtic de l’Esquerra serà l’ànima del futur partit socialdemòcrata italià –potser amb una altra denominació–, que encara està massa lluny de tenir una autèntica vocació de govern però que es perfila com a alternativa. Com que de moment sol no pot, han fet l’Olivera, una coalició heterogènia, extremament fràgil, amb interessos molt diferents, però més coherent que l’antic trio Fini-Berlusconi-Bossi. Crec que l’Olivera de Prodi i D’Alema aguantarà”.

I finalment, la Refundació Comunista, que té un paper molt definit. Representa un sector tradicional, un espai comunista ortodox residual present a tot Europa i que normalment no arriba al 10%. “Si Romano Prodi està disposat a reformar l’estructura territorial en sentit federal, Refundazione no s’hi oposarà, i comptarà evidentment amb el suport de la Lliga Nord, però un acord a tres queda coix. No es pot fer el federalisme a Itàlia contra el Pol, perquè són 13 milions de vots, el 35% de l’electorat”.

Només si aquestes quatre grans forces es posen d’acord per pactar una altra constitució, naixerà la Segona República.

La radicalització de la Lliga com a instrument de pressió. La Lliga Nord, per la seva banda, sempre ha estat un partit moderat de centre-dreta, més aviat conservador, pacífic i legal. La radicalització de Bossi no va més enllà de la semàntica, assegura Rodríguez. De fet, Bossi mai no s’havia proclamat obertament secessionista, sinó que havia mantingut un discurs ambigu, i només s’ha referit a l’autodeterminació i a l’independentisme en determinats moments crítics, quan ha tingut dificultats internes o externes. En aquest cas, Cesáreo Rodríguez ho interpreta com un element de pressió, un instrument de negociació que no ha de causar alarma social perquè no comporta un risc de confrontació violenta o terrorisme. La seva crida exigeix respostes per a una societat del nord clarament diferent al sud des del punt de vista econòmic, polític i social, un sud on hi ha molta feina a fer, però per qui el federalisme pot ser també positiu, sempre que sigui alguna cosa més que una descentralització administrativa i que vagi acompanyat d’un desenvolupament econòmic i social. Fiscalitat i economia són doncs dos ingredients bàsics per a un autèntic federalisme que podria beneficiar tot Itàlia en el seu conjunt.

Virgínia Arqué

EL TEMPS

vol crear una xarxa per a augmentar la seva difusió
Necessita **COL-LABORADORS/ES COMERCIALS** a la ciutat de

Lleida

ES REQUEREIX

Creure en la necessitat d’un mitjà de comunicació útil per al conjunt dels Països Catalans
Facilitat de contacte i relació amb persones i col·lectius interessats en el nostre país i la seva cultura,
Temps parcialment disponible

S’OFEREIX

Integració en un equip humà obert i dinàmic
Contracte mercantil amb comissions i incentius en consonància amb l’esforç i els resultats

Interessats, escriviu a:

EL TEMPS

Aribau, 15, 4t 2a

08011 BARCELONA

(telèfon i adreça de contacte, imprescindible)